

Grav

Urednik
Zoran Hamović

Likovni urednik
Dragana Atanasović

Naslov originala

Joaquim Maria Machado de Asis
MEMÓRIAS PÓSTUMAS DE BRAS CUBAS
© 2008 Clio, Sva prava za izdanje na srpskom jeziku zadržana.

Mašado de Asis

*Posthumni
memoari
Brasa Kubasa*

Prevela s portugalskog
Ana Marković De Santis

2008

CLIO

Crvu
koji
je prvi zagrizao hladno meso
mog leša,
posvećujem –
poput setne uspomene –
ove

POSTHUMNE MEMOARE

Predgovor četvrtom izdanju

Prvo izdanje *Posthumnih memoara Brasa Kubasa* objavljeno je osamdesetih godina¹, u odlomcima, u časopisu „Revista Brasileira“. Kada su kasnije ti odlomci objedinjeni u knjigu, ispravio sam tekst na brojnim mestima. Sada kada je trebalo da pregledam tekst za treće izdanje, popravio sam još ponešto i izbacio dvadeset, trideset redova. Ovako sastavljeno, delo koje je izgleda naišlo na izvesnu blagonaklonost čitalaca, sprema se da ugleda svetlost dana.

Kapistrane de Abreu je, objavljujući vest o izlaženju knjige, postavio sledeće pitanje: Da li su *Posthumni memoari Brasa Kubasa* roman? Masedo Soares, u pismu koje mi je skoro napisao, prijateljski pominje *Viagens na Minha Terra*². Na prvo pitanje je već odgovorio pokojni Bras Kubas (kao što je čitalac možda već imao priliku da vidi i videće u njegovom predgovoru koji sledi), odnosno – da i jeste i nije reč o romanu: za jedne je roman, a za druge nije. Što se ovog drugog tiče, evo kako je pokojnik objasnio samog sebe: „Reč je, u stvari, o preopširnom delu u kom se ja, Bras Kubas, nadovezujem na Sternov slobodni stil, ili na stil Ksavijea de Mestra³, kom sam verovatno dodao poneku pesimističku drskost.“ Svi su oni putovali: Ksavije de Mestr po sopstvenoj sobi, Gareth po sopstvenoj zemlji, Stern po tuđim zemljama. Za Brasa Kubasa možda može da se kaže da je putovao po životu.

Ono što mog Brasa Kubasa čini posebnim autorom, jeste ono što on naziva „pesimističkom drskošću“. U duši ove knjige, ma koliko da ona deluje duhovito, krije se jedno gorko i oporo osećanje, koje nikako nije preuzeto od piščevih uzora. Ova knjiga je čaša čija izrada podseća na izvesne škole, ali u kojoj se nalazi neko drugo vino. Kako ne bih da kritikujem pokojnika, ne bih više ništa dodavao, jer je on i sebe i druge opisao onako kako mu se učinilo najbolje i najvernije.

Mašado de Asis

Čitaocu

Činjenica da je Stendal priznao da je jednu od svojih knjiga napisao za sto čitalaca, zadivljuje ali i zaprepasćuje. Ne zadivljuje međutim, niti će verovatno ikoga zaprepastiti, ukoliko ova knjiga ne bude imala ni tih sto Stendalovih čitalaca, niti pedeset, ni dvadeset, već u najboljem slučaju – deset. Deset? Možda pet. Reč je, u stvari, o preopširnom delu u kom se ja, Bras Kubas, nadovezujem na Sternov slobodni stil, ili na stil Ksavijea de Mestra, kom sam verovatno dodao poneku pesimističku drskost. Može biti – delo pokojnika. Napisao sam ovu knjigu podrugljivim perom i setnim mastilom, te nije teško naslutiti šta može nastati iz takvog saveza. Treba dodati da će ozbiljni ljudi u knjizi pronaći sličnosti s pravim romanom, dok lakoumnici neće u njemu pronaći roman na kakav su navikli; i tako će delo ostati lišeno poštovanja ozbiljnih ljudi, ali i ljubavi lakoumnika – dvaju osnovnih stubova javnog mnjenja.

Ali ja se još uvek nadam da ću zadobiti naklonost javnog mnjenja, a prvi korak ka tome jeste da izbegnem eksplicitan i dugačak predgovor. Najbolji predgovor jeste onaj koji sadrži malo stvari, ili ih iznosi zamračenim i odsečnim stilom. Stoga neću obrazložiti neobičan postupak kojim sam se upravljao pišući ovde, na onom svetu, *Memoare*. Bilo bi zanimljivo, ali previše opširno i, štaviše, nimalo potrebno za razumevanje

dela. Delo samo po sebi predstavlja sve: ukoliko ti se dopadne, čitaoče istančanog ukusa, moj trud će biti nagrađen; ukoliko ti se ne dopadne, nagradiću te ćuškom, i zbogom.

Bras Kubas

1. Autorova smrt

Dugo sam razmišljao da li ove memoare treba da počnem od početka ili od kraja, odnosno: da li da na prvo mesto stavim svoje rođenje ili svoju smrt. Ako krenemo od pretpostavke da je uobičajeno početi od rođenja, dva su me zapažanja naterala da usvojim drugačiju metodu: prvo je da ja nisam u pravom smislu reči pokojni autor, već autor-pokojnik, kome je nadgrobna ploča nova kolevka; drugo je da će na ovaj način, delo biti otmenije i modernije. Mojsije, koji je takođe prepričao svoju smrt, nije je stavio na početak, već na kraj, što je radikalna razlika između ove knjige i Petoknjižja.

Pošto smo to rešili, možemo da krenemo. Izdahnuo sam u dva sata popodne jednog petka, avgusta meseca 1869, u mojoj prelepoj vikendici u Katumbiju. Imao sam šezdeset četiri godine, krepke i uspešne, nisam se ženio, imao sam trista miliona, a do groblja me je otpratilo jedanaest prijatelja. Jedanaest prijatelja! Uistinu, nije bilo ni pisama sa izrazima saučešća niti čitulja. Pri tom treba dodati i da je padala kiša – kišica – ona sitna kiša, tužna i uporna, tako uporna i tako tužna, da je navela jednog od onih vernih drugova, koji su to postali u poslednjem trenutku, da ubaci sledeću genijalnu ideju u govor koji je održao pored mog groba:

– Vi gospodo, koji ste ga poznavali, složićete se sa mnom da se čini kao da i priroda oplakuje kobni

gubitak jednog od najboljih ljudi koji su ukrasili čovečanstvo. Ovaj tmuran dan, ove kapi koje padaju s neba, ovi mračni oblaci koji prekrivaju plavetnilo poput posmrtnog pokrova, sve to ovekovečuje surovi i teški bol koji razjeda našu utrobu; sve je to uzvišena pohvala našem uglednom pokojniku.“

Dobri verni prijatelj! Ne, ne kajem se zbog onih dvadeset obveznica što sam mu ih ostavio. A upravo sam tako skončao svoje dane, upravo sam se tako uputio ka Hamletovoj *undiscovered country*, ali bez teskoba i sumnji mladog princa, već staloženo i uspavano, poput osobe koja poslednja izlazi sa predstave – poslednja i mrzovoljna. Otpratilo me je devet, deset ljudi, među kojima su bile tri dame: moja sestra Sabina, udata za Kotrina; njena ćerka, pravi poljski ljiljan, i... Polako, budite strpljivi! Uskoro ću vam reći ko je bila treća dama. Zadovoljite se saznanjem da je ta bezimena dama, iako se tako ne čini, patila mnogo više od rodbine. Tačno je, patila je više. Ne kažem da je lila suze, ne kažem da se valjala po zemlji od grčeva. Uostalom, moja sahrana nije ni bila posebno dramatična... Samac koji umire u šezdeset četvrtoj godini, ta priča ne sadrži u sebi baš sve elemente tragedije. Pa čak i da ih je sadržala, toj bezimenoj gospođi najmanje od svega priličilo je da iskaže svoj bol. Stajala je pored mog uzglavlja, zbunjenog pogleda, poluotvorenih usana, tužna gospođa nije mogla da veruje da sam izdahnuo.

– Mrtav je! Mrtav je! govorila je u sebi.

A njene misli, poput roda koje je jedan otmeni putnik⁴ video kako se otiskuju u let od Ilija do afričkih obala, uprkos ruševinama i kobnom vremenu – misli te dame takođe su poletele iznad ruševina do obala mladalačke Afrike... Neka ih, neka idu! Tamo ćemo otići kasnije; tamo ćemo otići kada se budem vratio u prve godine života. Sada želim da umrem mirno, metodično, slušajući jecanje dama, šapat muškaraca, kišu

koja tambura po lišću i travi mog poseda, i škripavi zvuk britve koju neki čovek oštri napolju, ispred ulaza u kožarsku radnju. Kunem vam se da je ovaj posmrtni orkestar bio mnogo manje tužan nego što se čini. U jednom trenutku je čak postao božanstven. Život mi je žestinom morskih talasa goreo u grudima, napuštala me je svest, koračao sam ka fizičkoj i moralnoj nepokretnosti, telo mi se pretvaralo u biljku, u kamen, u blato, u ništavilo.

Umro sam od upale pluća; ali kad bih vam rekao da je jedna veličanstvena i korisna zamisao bila odgovornija za moju smrt od upale pluća, moguće je da mi čitalac ne bi poverovao, iako je to sušta istina. Izneću vam ukratko ceo slučaj, pa sami procenite.

Humor romantičnog pesimizma

Mesto među velikanima svetske književnosti – ravnopravno uz Dantea, Šekspira i Servantesa – Mašado de Asis, najznačajniji predstavnik brazilskog književnog realizma, sebi je obezbedio upravo *Posthumnim memoarima Brasa Kubasa*.

Žoakin Marija Mašado de Asis (Rio de Žaneiro, 21. jun 1839 – Rio de Žaneiro, 29. septembar 1908), brazilski pisac, hroničar, dramaturg, kritičar i pesnik. Sin slikara mulata i pralje, veoma rano je ostao bez roditelja. U osnovi je bio samouk i svoje književno znanje stekao je čitanjem klasika. U šesnaestoj godini počinje da radi u štampariji, a u osamnaestoj u izdavačkoj kući „Paula Brito“, u čijem časopisu „A Marmota“ objavljuje prve stihove. Ubrzo postaje član redakcije lista „Correio Mercantil“. Družiti se sa romantičarskim piscima, a za list „Diário do Rio de Janeiro“ piše sarkastične tekstove o radu Senata. Šezdesetih godina XIX veka piše sve svoje pozorišne komedije. U tridesetoj godini ženi se obrazovanom Portugalkom, Karolinom Šavijer de Novais. Činovničku karijeru započinje sedamdesetih godina, u Ministarstvu poljoprivrede, što mu omogućuje da se posveti pisanju. Stiće slavu najvećeg brazilskog romanopisca (Posthumni memoari Brasa Kubasa /1881/, Quincas Borba /1892/, Dom Casmurro /1900/, Esaú e Jacó /1904/, Relíquias da Casa Velha /1906/) i postaje jedan od osnivača i prvi predsednik Brazilske književne akademije. Pokreće časopis „Revista Brasileira“ u kom promovise parnasovce. Uprkos aktivnom društvenom životu unutar književnih krugova, do smrti ostaje povučen i politički suzdržan.

Značajno bi bilo dodati još i da je Mašado de Asis bio mulat (i podsetiti da je u Brazilu crnačko ropstvo ukinuto tek 1888. godine), siromašan, epileptičar i da je mucao, što ga nije sprečilo da postane prvi predsednik Brazilske književne akademije. Radikalno je odbijao sve što je opšteprijateljiivo i konvencionalno, a u svojim pobunjeničkim novinskim tekstovima i hronikama koristio je dvosmislen i oštar jezik.

Mašadovo književno stvaralaštvo deli se u dve faze: prva, romantičarska faza (*Crisálidas* /1864/, *Falenas* /1869/, *Ressurreição* /1872/, *Helena* /1876/, *Iaiá Garcia* /1878/), i druga, realistička faza (*Posthumni memoari Brasa Kubasa* – njegovo remek delo, *Dom Casmurro*, *Esau e Jacó* i *Quincas Borba*) u kojoj razvija svoj jedinstveni razočaran, sarkastičan i gorak stil, prožet snažnim skepticizmom, prefinjenim humorom i psihološkom analizom. Dela napisana u drugoj fazi zapravo predstavljaju vrhunac tanane i osećajne psihologije i jedinstvenog Mašadovog stila, bogatog ličnim razmišljanjima i zapažanjima, zasnovanim na dubokom razumevanju ljudske prirode. Mašado de Asis spada u one predstavnike realizma koji u ljudskoj podlosti i krhkoj sudbini pojedinca – što prihvataju kao neotuđivo nasledstvo – pronalaze svakodnevni izvor nadahnuća. Međutim, duboki pesimizam i razočaranje kojima odišu njegova dela, bili bi nepodnošljivi da nisu vešto prerušeni u ironiju i inteligentan humor. Mašado nije bio dovoljno „lak“ pisac da bi se, u svojim delima, gubio u temama rasne sudbinske predodređenosti.

Posthumni memoari Brasa Kubasa objavljeni su 1881. godine. Aktuelan, dinamičan, ironičan, ciničan i dramski istinit tekst. Roman se bavi životom izvesnog Brasa Kubasa i pripovedanje se odvija u prvom licu, ali u *preminulom prvom licu*. Neobične ličnosti, večne ljubavne priče i situacije za koje bi se pre reklo da su preuzete iz kakvog Kafkinog romana, predstavljaju strukturu romana koji začuđuje lakoćom s kojom se čita, kao i tačnim autorovim tumačenjima misli i sumnja koje, prilikom čitanja, neprekidno muče čitaoca.

Prelaz između Mašadove dve faze predstavljaju upravo *Posthumni memoari Brasa Kubasa*: romantičarski pesnik izgubio je sve iluzije i sada je u potrazi za novim pripovedačkim izrazom u želji da ogoli svoje likove, kako bi konačno

savladao tehniku distanciranja i nepristrasnog beleženja. U trenutku kada glavnu reč u romanu preuzima pokojni autor, Mašado zapravo Brasu Kubasu daje ovlašćenje da raskrinka one koji nemaju više od čega da strahuju – pokojnike – da ih rasklopi na delove cinizma i ravnodušnosti od kojih su sazdani ljudski životi. Revolucionarnost ovog dela vidi se u provaliji koja se njegovom pojavom otvorila između dva sveta: reč je o ideološkoj i formalnoj revoluciji – produbljen je prezir prema romantičarskom idealizovanju, a istovremeno je u samo srce pogođen mit o sveznajućem pripovedaču, koji sve vidi i o svemu sudi – ogoljena je svest pojedinca, krhkog i nedoslednog. Jedino što ostaje nakon smrti jeste uspomena na opreznog i koristoljubivog čoveka, jednog od milion njemu sličnih, na Brasa Kubasa. Ovim romanom otpočinje i faza Mašadovog bavljenja maskama. Maskama koje čovek tako rado i predano usvaja sve dok se konačno ne poistoveti sa njima. Vešto se koristi jezikom, stvarajući precizan, ali prečutan stil. Njegov pesimistički humor, čija je osnova kosmički pesimizam, u kom se nazire uticaj Šopenhauera i Leopardija (kada je reč o povratku na ideju o Prirodi Maćehi, koju srećemo kao centralnu ličnost 7. poglavlja „Bunilo“), i složenost razmišljanja, pored nepoverenja u razum (u prosvetiteljskom smislu reči), udaljavaju ga od njegovih savremenika.

Bogatstvo tehničkih rešenja čine ovaj roman nekom vrstom uputstva o pripovedačkim mogućnostima Mašadovog novog načina upoznavanja sveta i psihološkog posmatranja. Mnoge od tih mogućnosti, recimo za ono vreme krajnje neočekivana aktivna uloga čitaoca u romanu, koji je još jedan u nizu bizarnih likova, i njegov uticaj na pišćeve odluke – sudovima i stavovima koje pisac naslućuje – srećemo tek kasnije, u književnosti XX veka. Pored sličnosti u idejama o društvenim maskama, Mašado je, pre Pirandela i Prusta, otkrio da položaj lika u pripovedanju – njegovo postojanje ili imenovanje – ne zavisi od njegove jasne psihološke određenosti, niti od njegovog svrstavanja unutar određene tipologije, kao i da čitava lepeza najrazličitijih ličnih utisaka i stanja svesti u potpunosti uslovljava nešto što prevazilazi ličnost: ljudsku psihu. Zato je i građa ovog romana neformalna i otvorena, satkana od slučajno prizvanih uspomena,

besmislenih i ciničnih digresija protagoniste-autora, koji ni u jednom trenutku ne iskače iz okvira „filozofije“ čestitog građanstva, zaleđene njegovim bespovratnim položajem pokojnika. Ovde je reč o potpuno novom proznom eksperimentu. Jedinstvo, vešto prikriveno iza raznorodnih prizora i razmišljanja, prevazilazi pojedinačne likove i utvrđuje svoje temelje na bezličnim nivoima: *društvo* i *snaga nesvesnog*. Pošto je tačka gledišta na taj način izmeštena, večita tema ljubavnog trougla gubi onaj romantičarski patos koji prožima junaka, junakinju i onog trećeg, ali dopušta da na površinu isplivaju svi interesi koji se tiču društvenog položaja, ugleda i novca, osuđujući pohotu i želju za vlašću, koji iza kulisa pokreću poluge ljudskih društvenih postupaka. Kako u ovoj običnoj priči o preljubi (trougao Bras–Viržilija–Lobo), tako i u tužnoj komediji zapleta u romanu *Quincas Borba* (trougao Rubijan–Sofija–Palja) i u savršenoj tragediji u romanu *Dom Casmurro* (trougao Bentinjo–Kapitu–Eskobar), reč je o varijantama jedne iste zakonitosti: ne postoje heroji koji ostvaruju neopisive podvige, potvrđujući time snagu svoje volje – postoje samo sudbine, i to sudbine u kojima nema ničeg veličanstvenog.

Ne bih se usudila da govorim o metafizičkoj strani Mašadovog humora, već bih se zadržala na Pirandelovoj definiciji humora kao svesti o postojanju sukobljenih suprotnosti (dok *komično* predstavlja prosto uočavanje tih suprotnosti). U parodijskom preokretanju tradicionalnih romantičarskih jezičkih formula, dominantnih tokom čitavog XIX veka, Mašado de Asis kao da se rukovodi upravo Pirandelovom oporom definicijom humora. Niko se tada, govoreći o ljubavi, ne bi usudio da kaže da je trajala „petnaest meseci i jedanaest miliona reala“, ili govoreći o nepravdi: „bolje je da otvoriš oči, nego da oslepiš“, ili da umišljenost nazove „blistavim isparavanjem postignutog uspeha“. Naime, koristeći se jezikom sazdanim od opštih mesta, Mašado odlučno raskida sa prošlošću, a razbijanjem okorele ljuštore izražajnih navika, stvara potpuno sveže izražajne oblike.

Tih dana nisam se odvajao od svog novog mača, koji mi je kum poklonio za Svetog Antonija; iskreno govoreći, više me je zanimao mač nego pad Napoleona. Nikada to nisam zabo-

ravio. Nikada nisam smetnuo s uma da je naš mač uvek veći od Napoleonovog. A znajte da sam, za života, imao priliku da čujem značajne govore, da pročitam uzvišene ideje i velike reči, ali ne znam zašto, ispod svih aplauza koje su uspeli da mi izmame, u meni je uvek odzvanjala ta proverena činjenica:

– Odlazi odavde, tebe zanima samo tvoj mač!

Ovaj neverovatno aktuelan roman, pored sistematičnog pesimizma, sadrži i sve elemente Mašadove filozofije, koja će svoj vrhunac dostići u sledeća dva velika romana (*Quincas Borba* i *Dom Casmurro*), a čije jezgro predstavlja naglašeno osećanje relativnosti: ništa nije apsolutno, ništa nije vredno potpunog zalaganja, ništa nije dostojno naše mržnje niti naše ljubavi. U zamenu za antimetafizički skepticizam, Mašado nudi ravnodušnost.

Ana Marković De Santis

Sadržaj

Predgovor četvrtom izdanju	7
Čitaocu	9
1. Autorova sahrana	11
2. Melem	14
3. Rodoslov	16
4. Fiks-ideja	18
5. Poglavlje u kom se pojavljuje jedna dama	20
6. Chimène, qui l-eût dit? Rodrigue, qui l-eût cru?	22
7. Bunilo	25
8. Razum protiv ludila	33
9. Prelaz	35
10. Tog dana	36
11. Dete je otac čoveka	39
12. Događaj iz 1814. godine	43
13. Preskakanje	49
14. Prvi poljubac	52
15. Marsela	55

16. Nemoralno zapažanje	59
17. O trapezu i drugim stvarima	60
18. Vizija u hodniku	64
19. Na brodu	66
20. Diplomski ispit.	71
21. Mazgar	73
22. Povratak u Rio.	76
23. Tužno, ali kratko.	78
24. Kratko, ali veselo.	80
25. U Tižuki	82
26. Autor okleva	85
27. Viržilija?	88
28. Pod uslovom da...	90
29. Poseta	92
30. Šumski cvet	94
31. Crna leptirica.	96
32. Hroma od rođenja	98
33. Blaženi bili oni što se ne vraćaju u grad	100
34. Osećajnoj duši	102
35. Put ka Damasku	103
36. Povodom čizama	105
37. Konačno!	107
38. Četvrto izdanje.	108
39. Sused	111
40. U kočijama	113

41. Opsena.	115
42. ...koje je promaklo Aristotelu	117
43. Markiza, jer ću ja postati markiz	118
44. Ali ti si Kubas!	120
45. Beleške	122
46. Nasleđe	123
47. Zatvorenik	126
48. Jedan Viržilijin rođak	128
49. Naborani nos	129
50. Viržilija se udala	131
51. Moja je!	133
52. Tajanstveni paket	135
53.	138
54. Klatno	139
55. Drevni razgovor između Adama i Eve	141
56. Zgodan trenutak	143
57. Sudbina	144
58. Poverenje	146
59. Susret	148
60. Zagrljaj	152
61. Projekat	154
62. Jastuk	155
63. Hajde da pobegnemo!	156
64. Transakcija	160
65. Uhode i potkazivači	163

66. Noge	166
67. Mili dom	167
68. Bič	169
69. Zrno ludila	171
70. Dona Plasida	172
71. Mana knjige.	174
72. Biblioman	175
73. Luncheon	177
74. Dona Plasidina priča	179
75. U sebi	182
76. Đubrivo	183
77. Sastanak.	184
78. Predsedništvo	186
79. Kompromis	188
80. Kao sekretar.	189
81. Pomirenje.	191
83. Suština je u botanici.	194
84. 13	196
84. Sukob.	199
85. Vrh planine	201
86. Zagonetka	202
87. Geologija	203
88. Bolesnik.	205
89. In extremis.	208
90. Stari razgovor između Adama i Kaina	210

91. Jedno neobično pismo	212
92. Jedan neobičan čovek	214
93. Večera	216
94. Tajni razlog	217
95. Nekadašnje cveće	218
96. Anonimno pismo	219
97. Između usta i čela	221
98. Uništeno	222
99. U parteru	224
100. Verovatnoća.	226
101. Dalmatinska revolucija	228
102. Neka vrsta predaha	229
103. Rasejanost	230
104. Bio je to on!.	233
105. Podudarnost prozora	235
106. Opasna igra	236
107. Poruka	238
108. Koje se ne razume	239
109. Filozof	240
110. 31	243
111. Zid.	244
112. Mišljenje	246
113. Spajalica.	248
114. Kraj jednog razgovora	249
115. Ručak.	250

116. Filozofija starih hartija	252
117. Humanizam	254
118. Treća sila	259
119. Zagrada	260
120. Compelle intrare	262
121. Silazeći s brda	263
122. Veoma uzvišena namera.	266
123. Pravi Kotrin	267
124. Prelazno.	270
125. Nadgrobni natpis.	271
126. Jad	272
127. Formalnost.	274
128. U predstavničkom domu	276
129. Bez griže savesti	277
130. Poglavlje koje valja ubaciti u 129. poglavlje	278
131. O kleveti	279
132. Poglavlje koje nije ozbiljno	281
133. Helvecijusovo načelo	282
134. Pedeset godina	283
135. Oblivion.	285
136. Suvišno	286
137. Kapa	287
138. Kritičaru	290
139. O tome kako nisam postao državni ministar	291

140. Poglavlje koje objašnjava prethodno poglavlje	292
141. Psi	294
142. Tajna molba	296
143. Neću da idem.	299
144. Relativna svrha	300
145. Prosto ponavljanje	301
146. Program.	302
147. Bezumlje	304
148. Nerešiv problem.	306
149. Teorija o dobrom delu.	308
150. Rotacija i translacija	310
151. Filozofija nadgrobnih natpisa	312
152. Vespazijanov novčić.	313
153. Psihijatar	314
154. Pirejski brodovi	316
155. Srdačno zapažanje	317
156. Ponosna servilnost	318
157. Blistava faza.	319
158. Dva susreta	321
159. Semidemencija	322
160. Sastavljeno od negacija	324
Napomene	325
<i>Ana Marković De Santis</i>	
Humor romantičnog pesimizma.	333

MAŠADO DE ASIS

Posthumni memoari Brasa Kubasa

Izdavačko preduzeće
CLIO
Gospodar Jovanova 44
Beograd

za izdavača
Zoran Hamović

recenzent
Jasmina Nešković

lektura
Tijana Pejčić

korektura
Mimica Živadinović

likovno rešenje korice
Svetlana Volic

tehnički urednik
Dejan Tasić

štampa
Taš
Beograd

info@clio.rs
www.clio.rs

Objavljivanje ove knjige
podržala je Ambasada Brazila.

CIP – Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.134.3(81)-31

821.134.3(81).09 Машадо де Асис

МАШАДО де Асис

Posthumni memoari Brasa Kubasa /
Mašado de Asis ; prevela s portugalskog
Ana Marković De Santis. – Beograd :
Clio, 2008 (Beograd : Taš). – 337 str. ;
20 cm. – (Gral)

Prevod dela: Memórias póstumas de
Bras Cubas / Joaquim Maria Machado
de Assis. – Str. 333–337: Humor
romantičnog pesimizma / Ana Marković
De Santis. – Napomene: str. 325–331.

ISBN 978–86–7102–309–2

a) Машадо де Асис (1839–1908)

COBISS.SR–ID 152065804